

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

דף ה.

א. כיוון שהתחיל שוב אינו פוסק... עד מתי שואלין את הגשמים

כבר נתבאר לעיל דף ב – ד שמתחילין להזכיר הגשם באמירת משיב הרוח ומזריד הגשם בברכה שניה בתפלת מוסף של יום טוב האחרון של חג¹, בין בארץ ובין בחוץ לארץ, כלומר בשמיני עצרת², ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יום טוב הראשון של פסח בין בארץ ובין בחוץ לארץ³.

ואין מזכירים⁴ עד שיכריזו הש"ץ או השמש בקול רם מזריד הגשם קודם התפלה.

לפיכך יש שנהגו להתפלל תפילת גשם קודם מוסף, וזוהי ההכרזה ובתפילת הלחש הש"ץ והקהל יזכירו גשם⁵. ויש שנהגו⁶ להתפלל תפילת גשם בתוך חזרת הש"ץ, וזוהי ההכרזה, ובתפילת הלחש הש"ץ והקהל לא ישנו. ונהגו שהשמש מכריז משיב הרוח ומזריד הגשם קודם תפילת מוסף, בין אם אמרים תפילת גשם קודם מוסף, ובין אם אמרו בחזרת הש"ץ. וכל הקהל משנה כבר בתפילת הלחש.

¹ שו"ע ונו"כ קיד א

² שהוא יום טוב ראשון משני ימים טובים האחרונים של חג אחרון בחול. כף החיים שם ד
³ ובמדינות שאין נוהגין להזכיר מל בימות החמה במקום הגשם, ואין הכרזה מל סימן כלל להפסקת הזכרת גשם, בחזרת הש"ץ פוסק במוסף ובתפילת לחש הש"ץ זה הציבור נוהגין שלא להפסיק מלהזכיר גשם עד תפלת המנחה ששמעו כבר מש"ץ שפסק בתפלת מוסף. שאי אפשר להכריז קודם מוסף שיפסיקו מלהזכיר הגשם מפני שנראה כממאנים בגשמים על דרך שאמרו אין מתפללין על רוב טובה... מ"ב שם ג

⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

⁵ וכן מנהג הספרדים בכל מקומות מושבותיהם, וכן משמע בשו"ע הרב שם ובמ"ב, שביארו כך בדעת המחבר, וכן מנהג הפרושים שבירושלים עפ"י הגר"א שאין להפסיק בפיוטים בחזרת הש"ץ רק ברה"ה ויה"כ ס' ארץ ישראל להג

רימ"ט וצ"ל סי' א' אות ו', ובשו"ת הר צבי ה"א סי' נ"ה

⁶ מגן גבורים שם ב בדעת המחבר ועיין פמ"ג משב"ז שם ד, שכן דעת רב עמרם הביאו הרא"ש שהש"ץ יזכיר בחזרה, והצבור במנחה, וכך לכאורה הבין רמ"א דעת המחבר כמבואר בביאור הגר"א. שם אך במג"א כתב שכוונת המחבר שהציבור והש"ץ מתחילין להתפלל בשוה תפלת מוסף, ואין אחד מן הצבור מזכיר אלא עד שיגיע ש"ץ למשיב הרוח, ואז מרים קולו ואומר בקול רם משיב הרוח וכו', ואז מזכירין גם הצבור ומתפללים משם ואילך בלחש. וכ"כ שם בעולת תמיד, ועיין ביאור הלכה שם ד"ה אסור להזכיר "דמדלא זכרו את העצה שנזכר במ"א שהש"ץ יזכיר בתוך התפלה בקול משיב הרוח ומוה"ג משמע דס"ל דאין נכון לעשות כן ומ"מ משמע מדברי הח"א דבדיעבד מהני עצה זו".

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

ולפיכך אסור לו להקדים תפלת מוסף של שמיני עצרת לתפלת הצבור אפילו בביתו, לפי שאסור להזכיר הגשם עד שיכריזו בעבור.

אבל אם יודע שהכריזו בעבור אף על פי שהוא לא שמע מזכיר, ומטעם זה הבא לבית הכנסת והצבור התחילו להתפלל, יתפלל ויזכיר אף על פי שהוא לא שמע כשהכריזו⁷. והדר במקום שאין מנין ימתין עד זמן שמתפללים בקהילות. כלומר עד סמוך לחצות היום שבוודאי לא יאחרו הצבור יותר, מלהתפלל המוסף⁸.

וכן לענין הפסקה אין פוסקין מלהזכיר עד שמכריזין בבית הכנסת, מוזריד הטל⁹ קודם תפלת מוסף יום טוב הראשון של פסח.

וכן בשאלת וְתֵן טַל וּמָטָר לְבָרְכָהּ¹⁰, שואלין הגשמים עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, בין בארץ ובין בחו"ל¹¹, ומשם ואילך פוסקין לשאול כמו שפוסקין להזכיר.

ואפילו קודם שפוסקין להזכיר פוסקין מלשאול, כגון שטעה והתחיל בליל יום טוב תפלת חול ונזכר אחר שהתחיל ברכת השנים, שהלכה היא שעליו לגמור אותה ברכה ואז חוזר לתפילת יום טוב, לא יאמר בה וְתֵן טַל וּמָטָר¹².

ואם שאל מטר¹³ אחר יום טוב הראשון של פסח, בין שנזכר קודם סיום הברכה, בין שנזכר אח"כ, צריך לחזור לראש הברכה. ואם לא נזכר עד לאחר חתימות ברכות אחרות, צריך לחזור לראש ברכת השנים ולומר משם ואילך כל הברכות על הסדר. ואם סיום תפילתו חוזר לראש התפילה.

⁷ מסתפקנא אם התפללו מנין ותיקין בבהכ"נ זה גופא והכריזו משיב הרוח כנהוג, אם מועלת זה למנין שני שיהא מותר ליחיד להקדים, וא"ל דכיון דיש הפסק כ"כ לא מיקרי הכרוה דז"א דהרי הביא הרא"ש בשם ר"ע דהזכרה דמוסף מועלת למנחה עיי"ש ברא"ש דלא פליג עליה בסברא זו, וכעין זה פסק הרמ"א בס"ג ואפשר דכיון דמנין אחר הוא וגם דהלא בשחרית יצטרך לומר משיב הרוח ע"כ לא מהני זה לתפלת מוסף שאח"כ וזה הספק יפול ג"כ כמה שפסק הרמ"א בס"ג דנוהגין הקהל להזכיר משיב הרוח ביום טוב א' של פסח במוסף משום דעדיין לא שמעו מש"ץ דפסק לומר משיב הרוח אם באותו בהכ"נ התפללו מנין ראשון וכבר פסק הש"ץ לומר משיב הרוח בחזרת הש"ץ אם מועיל זה שלא יצטרכו שוב לומר משיב הרוח בתפילת המוסף וצ"ע ע"כ נראה שטוב לזהר שלא לעשות מנין ראשון בבהכ"נ ביום טוב א' של פסח.

⁸ מ"ב שם ח

⁹ במקומות שנוהגין לומר מוזריד הטל במקום מוזריד הגשם בימות החמה שהכרות הטל סימן הוא להם להפסקת הזכרת הגשם וקודם הכרוה זו אין הצבור מפסיקין מלהזכיר הגשם כדי שלא יהיה דבר מעורב ביניהם שזה מזכיר וזה אינו מזכיר ויהיה אגודות אגודות אבל היחיד שמתפלל בינו לבין עצמו רשאי להזכיר הטל במקום גשם. מ"ב שם ג ד

¹⁰ שו"ע ונו"כ קיז א

¹¹ מ"ב שם ז

¹² שהרי אף להזכיר היה מן הדין להפסיק בליל יום טוב, אלא שאחרו עד מוסף משום שאין כל העם מצויים בבית הכנסת בלילה ויהיו אגודות אגודות כמו שנתבאר לעיל, א"כ בשאלה שאין הצבור שואלים אף הוא לא ישאול. ביאור הלכה שם א ד"ה עד תפילת מנחה

¹³ שו"ע ונו"כ שם ג

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת תענית

אולם שאלת מטר בברכת השנים אין מתחילם בזמן ההזכרה אלא מתחילין לשאול בארץ ישראל מליל ז' במרחשוון¹⁴, ובחזו"ל מתחילין בליל ס' אחר תקופת תשרי¹⁵ כלומר בלילה שבין הרביעי לחמישי לדצמבר¹⁶, ובשנה שחודש פברואר עשרים ותשעה יום, בלילה שבין החמישי לשישי בדצמבר. וכבר נתבאר לעיל דף ד: דין הטועה ולא שאל מטר.

¹⁴ ואם חל ז' מר השון בשבת, שהשאלה היא בליל שבת, ומעה יחיד והתפלל של חול ונזכר אחר שהתחיל ברכת השנים, שהלכה היא שעליו לגמור אותה ברכה ואז חוזר לתפילת שבת לא ישאל, כיון שהצבור לא התחילו עדיין. שהיחיד נגרר אחר הצבור בכל מקום.

¹⁵ אם שאל מטר אחר החג אף קודם ס' יום דתקופה במדינות הצריכות למטר בתחלת החורף אינו חוזר צעיקר הדין וצריך לחזור ולהתפלל רק בתורת נדבה. מ"ב שם יג

¹⁶ קיצור שו"ע יט ה ועיין תשובות והנהגות כרך ב סימן נד.